

تأثیر تربیت دینی زن بر فرزندان با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب

نفیسه مفیدی^۱

چکیده

تربیت دینی کودکان، به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل شکل‌گیری شخصیت و هویت فردی، همواره مورد توجه اندیشمندان و جامعه‌شناسان بوده است. در این میان، نقش مادر به عنوان اولین و مهم‌ترین مربی کودک، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. تربیت دینی در خانواده، به ویژه از سوی مادر، می‌تواند تأثیر عمیقی بر باورها، ارزش‌ها و رفتارهای فرزندان داشته باشد. پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر تربیت دینی زن بر فرزندان با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، انجام شده است. با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی و بررسی منابع کتابخانه‌ای، این پژوهش نشان می‌دهد که تربیت دینی زنان نقش بسزایی در پرورش امید، بصیرت، ایمان و عدالت در فرزندان دارد. همچنین، این پژوهش به اهمیت تعادل بین تربیت معنوی و مادی در تربیت فرزندان پرداخته و بر ضرورت پرهیز از الگوپذیری کورکورانه از غرب و تقویت هویت اسلامی ایرانی تأکید می‌کند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که تربیت دینی زنان نه تنها در شکل‌گیری شخصیت فرزندان مؤثر است، بلکه در تحقق آرمان‌های انقلاب اسلامی و تمدن نوین اسلامی نیز نقش کلیدی ایفا می‌کند.

واژگان کلیدی: تربیت، زن، تربیت دینی، فرزندان، بیانیه گام دوم انقلاب

۱ طلبه سطح دو مدرسه علمیه کوثر زرنديه.

مقدمه

زنان در هر جامعه‌ای منشاء اصلاح و فساد هستند. زن در اسلام از طریق تربیت نسل، و جهت دهی انگیزه‌های فرزندان و همسر خود قادر است بر اندیشه و تغییر رفتار آنان اثر بگذارد. بی تردید تاثیر تربیتی زنان بسیار حائز اهمیت است و یکی از عوامل زمینه ساز رسیدن به اهداف گام دوم انقلاب است. آگاهی بخشی، ارتقاء سطح درک فرزندان از دامان یک زن تربیت یافته در اسلام نشأت می‌گیرد. با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب و تربیت معنوی فرزندان و انگیزه دادن به آنان برای قدم گذاشتن در جایگاه آرمانی تمدن اسلامی، این تاثیر پذیری تربیت دینی زن مهم تر شده است. به همین دلیل در این مقاله تاثیر تربیت دینی زنان مورد واکاوی قرار گرفته است. در جامعه‌ی کنونی دشمنان اسلام درصدد برانگیختن نظام اسلامی هستند و از هر طریقی خواهان ضربه زدن به معنویات در خانواده‌ها خصوصا فرزندان هستند. یکی از مهم‌ترین ضربات دشمن عوض کردن جایگاه تربیتی زنان در خانواده است تا از این طریق جامعه‌ی اسلامی را دچار مختل و معضل کنند. زمانی که تهاجمات فرهنگی با شعار حقوق تساوی، اشتغال زنان و جدا شدن زن از پستوی خانه را سر دهند، تربیت فرزندان که برترین کار برای زنان اسلامی است، جای خود را به مهدکودک و پرستارها خواهد داد. خداباوری و معنویات در زنان و فرزندان که آینده داران جامعه اسلامی هستند با حملات دشمن از بین خواهد رفت. به همین دلیل نیاز است تا تاثیر تربیت دینی زن بر فرزندان مورد واکاوی قرار گیرد. هدف از مقاله‌ی حاضر بررسی تاثیر تربیت دینی زنان بر فرزندان است، زنانی که تربیت دینی دارند می‌توانند فرزندانی تربیت کرده که به سمت اهداف گام دوم انقلاب و تمدن اسلامی پیش روند. این مقاله با روش توصیفی- تحلیلی با ابزار کتابخانه‌ای تدوین شده است.

در مورد پیشینه‌ی پژوهشی می‌توان به مقاله‌ی حسن ملکی با عنوان «نقش تربیتی زن و خانواده از دیدگاه اسلام» اشاره کرد، همچنین به مقاله‌ای با نویسندگی نعیمه کبیری قمی و سمیرا معصومی زواریانی با عنوان «نقش تربیتی زن در جامعه‌ی اسلامی»، و «جایگاه و نقش رفتاری زنان در بیداری و تمدن اسلامی» اثر مهدی رضا و مجید رضا کمالی بانیانی اشاره کرد. در هیچ کدام از مقالات فوق به تاثیر تربیت معنوی و مادی زن بر فرزندان با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب نپرداخته شده است.

۱- مفهوم شناسی

در هر مقاله‌ای نیاز است تا واژگان کلیدی از نظر لغوی و اصطلاحی مفهوم شناسی شود تا هر گونه ابهام از نظر خواننده رفع گردد. به همین دلیل در این مقاله به واکاوی واژگان تربیت، زن و بیانیه گام دوم انقلاب پرداخته خواهد شد.

۱-۱- تربیت

تربیت در لغت به معنای پروردن، پروراندن. آداب و اخلاق را به کسی آموختن. پرورش. (معین، فرهنگ فارسی معین، ج ۱، ص ۴۴۳)؛ پرورش دادن، ادب و اخلاق به کسی یاددادن. (عمید، فرهنگ فارسی عمید، ص ۳۳۵) واژه «تربیت»، مصدر باب تفعیل، از ریشه «ربو» و در لغت به معنای رشد، افزایش یافتن و اصلاح چیزی آمده است. ابن منظور می گوید: «تربیت، از «ربو» به معنای زیادت، رشد، نمو و نگه داری است». (ابن منظور، لسان العرب، ماده ربو، ص ۳۰۵) راغب اصفهانی، تربیت را «تغییر تدریجی امری می داند، به گونه ای که آن چیز به حد تمام برسد». (راغب اصفهانی، المفردات فی غرایب القرآن، «ماده رب»، ص ۱۸۴)

تربیت در اصطلاح دینی: به معنای پرورش دادن استعدادهای درونی ای که بالقوه در یک شیء موجود است، می باشد؛ یعنی آن توانایی‌های بالقوه را به فعلیت برساند. (مطهری، تعلیم و تربیت در اسلام، ص ۶) در تعریفی دیگر می خوانیم: پرورش استعدادهای مادی و معنوی و راهبرد آن به سوی فضایی که خداوند در نهاد آدمی قرار داده است. (صانعی، پژوهشی در تعلیم و تربیت اسلامی، ص ۱۱)

امام علی علیه السلام نیز در ستودن انصار فرمودند: «هُمُ وَاللَّهِ رَبُّوا الْأِسْلَامَ كَمَا يُرَبِّي الْفُلُوءُ...» به خدا سوگند، اینان اسلام را پرورش دادند، انسان، که کره اسب از شیر باز گرفته را پرورش دهند». (نهج البلاغه، حکمت ۴۶۵) در این روایت، تربیت به معنای مطلق پرورش دادن اعم از پرورش مادی و معنوی به کار رفته است. درباره پرورش اسلام، تربیت معنوی و درباره پرورش کره اسب، پرورش مادی و جسمی، مراد است؛ یعنی یاران پیامبر کسانی بودند که با تلاش و جهاد و مبارزه خود، زمینه رشد و پیشرفت اسلام را فراهم ساختند.

با توجه به مطالب ذکر شده تربیت دینی مجموعه عملکردهایی برای آماده سازی زمینه‌های رشد جسمی و روحی که به سبب اراده و اختیار شخص در مسیر تکامل مادی و معنوی و رسیدن به هدف تقرب الهی ست صورت گرفته است.

۱-۲- زن

زن در لغت نقیض مرد است. (برهان). مطلق فردی از افراد اناث خواه منکوحه باشد و خواه غیر منکوحه. (آندراج). مادینه انسان. بشر ماده. امراة. مقابل مرد. مقابل رجل. (دهخدا، لغت نامه بر اساس حروف الفبا حرف ز، ج ۱۴، ص ۱۳۴۲)

زن در اصطلاح قرآن: زن دارای کرامت و عزت است و به عنوان انسان در کنار مرد قرار گرفته و هیچ برتری و بهتری در گوهر انسانیت میان زن و مرد وجود ندارد. (مقاله فلسفه خاص اسلام درباره حقوق خانوادگی، ۱۳۹۷/۰۲/۱۱)

۱-۳- بیانیه گام دوم انقلاب

بیانیه‌ی گام دوم انقلاب بیانیه‌ی ای از سوی رهبر جمهوری اسلامی ایران، سید علی خامنه‌ای حفظ الله است که به مناسبت چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی در تاریخ ۲۲ بهمن ۱۳۹۷ صادر گردیده است. در آن بر «استمرار راه انقلاب ۱۳۵۷» به تبیین دستاوردهای چهار سال گذشته پرداختند. در این بیانیه با هدف «جهاد بزرگ برای ساختن ایران اسلامی بزرگ» توصیه‌هایی ارائه داده اند. خطاب این بیانیه همه‌ی مردم خصوصاً جوانان است که به سوی آرمان‌های انقلاب در هفت فصل رهنمود می‌سازد. (ویکی پدیا فارسی، گام دوم انقلاب)

۲- تأثیر تربیت معنوی زن بر فرزندان با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب

زنان به عنوان اولین الگوی رفتاری، اخلاقی و معنوی برای فرزندان خود هستند. زن باید برای تربیت درست معنوی خودسازی کند و ناپاکی، حسد، کینه و رزایل اخلاقی و معنوی را از خود بزداید تا فرزندان را به تکامل معنوی برساند. (میرعظیمی، حقوق والدین، صص ۱۶-۱۷) رهبر انقلاب اسلامی سفارشی در باب معنویات کردند و فرمودند:

«و عزیزان من! رابطه‌تان با خدای متعال را هم تقویت کنید. با توسل، با دعا، با نماز خوب، با توجه، با قرآن خواندن، با کمک به بندگان خدا - که یکی از کارهای مهم و عبادت‌های مهم، کمک به بندگان خدا است - با اجتناب از گناه، می‌توانید معنویات را برای خودتان تأمین کنید». (خامنه‌ای، بیانات در دیدار دانش آموزان و دانشجویان، در آستانه ی روز ملی مبارزه با استکبار، ۱۳۹۶/۰۸/۱۱)

رهبری در جایی دیگر نیز فرمودند:

«اگر زن در جامعه بتواند به علم و معرفت و کمالات معنوی و اخلاقی که خدای متعال و آیین الهی برای همه انسانها - چه مرد و چه زن - به طور یکسان در نظر گرفته است، برسد، تربیت

فرزندان بهتر خواهد شد، جامعه به سمت تمدن اسلامی خواهد رفت» (همان، بیانات در دیدار جمعی از زنان، ۱۳۷۶/۰۷/۳۰)

طبق بند ششم بیانیه گام دوم انقلاب نیاز است معنویات و اخلاق در عموم مردم مخصوصاً جوانان افزایش یابد تا جامعه به آرمان‌های انقلاب و تمدن اسلامی راه پیدا کند. به همین دلیل نیاز است که مادران این عنصر تربیتی در خانواده بتوانند ارزش‌های معنوی مانند امیدواری، ایثار، توکل، ایمان را در فرزندان تقویت کنند.

۲-۱- امیدواری

آدمی با امید به خداوند زنده است. امید به رحمت و اسعه پروردگار، امید به توبه‌پذیری او، امید به بخشش گناهان همگی در انسان و زندگی او تاثیر پذیر است. انسان در همه‌ی شرایط زندگی خود نیاز است که به خداوند امیدوار باشد و از حمایت‌های او برخوردار خواهد بود. «... حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ؛ ... خدا ما را بس است و نیکو حمایتگری است» (آل عمران: ۱۷۳) همین حمایت پروردگار باعث بوجود آمدن امید در دل بندگان با ایمان خواهد شد.

زنان به عنوان الگویی برای فرزندان و خانواده‌ی خود همواره باید امیدواری را در آنان به وجود آورند و در هر کاری امید به خداوند داشته باشند و با حرکت در مسیر درست، راه حق را ادامه دهند و به آرمان‌های تمدن اسلامی برسند.

«جوان با امید باید حرکت کند؛ کار سخت اگر با امید همراه باشد پیش خواهد رفت» (خامنه‌ای، بیانات در دیدار نخبگان و استعدادهای برتر علمی، ۱۳۹۸/۰۷/۱۷) «یک شرط اساسی برای پیشرفت عبارت است از امید» (همان، بیانات در دیدار از استادان، نخبگان و پژوهشگران دانشگاه‌ها، ۱۳۹۸/۰۳/۰۸)

انتظار نیز امید است، انتظار فرج امام زمان (عج) و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی هست که با ایجاد تمدن نوین اسلامی امکان پذیر خواهد بود.

۲-۲- بصیرت

بصیرت طبق فرموده مقام معظم رهبری

«یعنی تیزبین بودن و راه درست را شناختن. انسان گاهی اشتباه میکند؛ حالا احتمال اشتباه انسانهای ابتدائی و تازه‌کار که بیشتر است، آدمهای قدیمی و مجرب هم مواردی اشتباه میکنند راه درست را؛ بایستی مراقبت کرد که انسان در شناخت راه درست اشتباه نکند؛ در غبار آلودگی

نتیجه گیری

آرمان‌های اصلی و واقعی برای گم نشدن از مسیر درست الهی در ایجاد تمدن اسلامی صورت خواهد پذیرفت. جوانان و نوجوانان هدف رسیدن به آرمان‌ها را طبق بیانیه گام دوم انقلاب دارند. در این میان زنان به عنوان رکن اصلی جامعه، و تربیت فرزندان و نسل‌های آتی جایگاه قابل ملاحظه‌ای در میان خانواده و اجتماع دارند تا فرزندان را طبق فرامین الهی با توجه به معنویات و مادیات زندگی آنان را به سمت تمدن اسلامی راهنمایی کنند.

بنابراین مقاله حاضر با مطالعات پیشین و منابع در دسترس به نتایج زیر دست یافته است:

تأثیر تربیت معنوی زن بر فرزندان که شامل امیدواری که زنان نقش به سزایی در امید و توکل در افراد خانواده به خصوص فرزندان خود در وضعیت اقتصادی کنونی جامعه دارند، بصیرت نیاز اساسی هر ملتی است که زنان باید بتوانند بصیرت افزایی را ابتدا در خود سپس در فرزندان خود افزایش دهند، ایمان که از عوامل مهم تربیتی است و باید برای تربیت نسل برای رسیدن به اهداف بیانیه گام دوم انقلاب، زنان تلاش کنند. تأثیر تربیت مادی زن بر فرزندان که شامل حفظ عدالت در میان فرزندان است که آنان از همان کودکی عدالت خواهی را یاد بگیرند، عدم اسراف و تبذیر که با عواملی مانند ناآگاهی، غفلت و فراموشی و فساد اخلاقی سبب خواهد شد که به اسراف و تبذیر روی آورند که فرزندان نیز از آنان یاد خواهند گرفت، زنان باید عدم الگوپذیری از غرب برای تربیت فرزندان را در نظر داشته باشند، علم و دانش باعث پیشرفت جامعه اسلامی خواهد شد البته باید در نظر داشت که علم بدون معنویات باعث خسران جامعه خواهد شد.

منابع

❖ قرآن کریم ترجمه ناصر مکارم شیرازی

❖ نهج البلاغه ترجمه محمد دشتی

منابع فارسی

۱. اکبری، مرتضی، درآمدی بر آموزش در اسلام و ایران، ایلام: جوهر حیات، ۱۳۹۰ ش.
۲. برومند اعلم، عباس، درآمدی بر جایگاه مسجد در تمدن اسلامی، تهران: ستاد اقامه نماز، ۱۳۸۰ ش.
۳. چنارانی، محمد علی، رفتار پیامبر با کودکان و جوانان، مشهد: بنیاد پژوهش های اسلامی، ۱۳۸۰ ش.
۴. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه بر اساس حروف الفبا حرف ز، ج ۱۴، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۴۲ ش.
۵. رجائی، محمدرضا، راز خوشبختی زن و شوهر، اصفهان: مرغ سلیمان، ۱۳۹۱ ش.
۶. صانعی، مهدی، پژوهشی در تعلیم و تربیت اسلامی، تهران: انتشارات سناباد، ۱۳۷۸ ش.
۷. طوسی، نصیرالدین، اخلاق ناصری، تهران: نشر فردوس، چاپ چهارم، ۱۳۹۵ ش.
۸. عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، تهران: راه رشد، ۱۳۸۹ ش.
۹. قربانی، زین العابدین، تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، تهران: انتشارات دفتر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۰ ش.
۱۰. گودرزی، غلامرضا، افق جهانی، مدل مدیریت راهبردی موعودگرا، تهران: دانشگاه امام صادق (ع) و دانشگاه عالی دفاع ملی، چاپ اول، ۱۳۸۹ ش.
۱۱. مطهری، مرتضی، تعلیم و تربیت در اسلام، چ نوزدهم، تهران: صدرا، ۱۳۷۱ ش.
۱۲. معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، ج ۱، تهران: ادنا، کتاب راه نو، ۱۳۸۱ ش.
۱۳. میرعظیمی، جعفر، حقوق والدین، قم: کتابخانه حضرت الوافضل، ۱۳۶۹ ش.
۱۴. ولایتی، علی اکبر، پویایی فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، تهران: وزارت امور خارجه، چاپ اول، ۱۳۸۶ ش.

منابع عربی

۱. ابن بابویه، محمد بن علی، **علل الشرائع**، چاپ اول، قم، کتاب فروشی داوری، ۱۳۸۵ ش.
۲. ابن منظور، **لسان العرب**، بیروت، دار صادر، ۱۴۱۶ ق، «ماده ربو».
۳. راغب اصفهانی، محمد، **المفردات فی غرایب القرآن**، تحقیق: عدنان داودی، دمشق، دارالقلم، ۱۴۱۶ ق، «ماده رب».
۴. مصطفوی، حسن، **التحقیق فی الکلمات القرآن الکریم**، ج ۱۱، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات، ۱۴۳۰ ق.

مقالات، فصلنامه

۱. بهاروندی، احمد، **پژوهشی پیرامون الگوی مصرف در نظام اقتصادی اسلام**، مجله راهبرد یاس، ش ۱۲، ۱۳۸۶ ش.
۲. شاملی، عباسعلی، **فرآیند تربیت فرزندان در اندیشه دینی**، مطالعات راهبردی زنان، شماره ۲۴، ۱۳۸۳ ش. پرتال جامع علوم انسانی.
۳. عسگرزاده و همکاران، سونا، **مقایسه تنهایی اجتماعی، تعارض زناشویی و باور به دنیای عادلانه در مادران با و بدون کودک مبتلا به اختلال نارسایی توجه/ بیش فعالی**، پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی، دوره ۱۴، شماره ۵۳، اردیبهشت ۱۴۰۳ ش.
۴. مقاله فلسفه خاص اسلام درباره حقوق خانوادگی، ۱۳۹۷/۰۲/۱۱.
۵. نوش فر، راضیه، **راهکارهای بهبود مهارت های ارتباطی والدین در تربیت کودکان**، مجله مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، دوره ۷، شماره ۷۰، ۱۴۰۳ ش.
۶. وحیدنیا، فرحناز، **بررسی راهکارهای اصلاح الگوی مصرف از دیدگاه قرآن و حدیث**، پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد در رشته‌ی الهیات (علوم قرآن و حدیث)، شهریور ۱۳۸۹ ش.

سایت‌ها

۱. آل حبیب، جواد، **رعایت عدالت شرط موثر در تربیت و حفظ تعادل روحی و روانی کودکان**، پرتال افلاک نیوز.

۲. خامنه‌ای، سید علی، بیانات در جمع اساتید، فضلا و طلاب حوزه علمیه قم در مدرسه فیضیه، ۱۳۷۹/۰۷/۱۴. www.farsi.khamenei.ir
۳. —، بیانات در دیدار دانش آموزان و دانشجویان، در آستانه ی روز ملی مبارزه با استکبار، ۱۳۹۶/۰۸/۱۱. www.farsi.khamenei.ir
۴. —، بیانات در دیدار جمعی از زنان، ۱۳۷۶/۰۷/۳۰. www.farsi.khamenei.ir
۵. —، بیانات در دیدار نخبگان و استعدادهای برتر علمی، ۱۳۹۸/۰۷/۱۷. www.farsi.khamenei.ir
۶. —، بیانات در دیدار از استادان، نخبگان و پژوهشگران دانشگاه ها، ۱۳۹۸/۰۳/۰۸. www.farsi.khamenei.ir
۷. —، بیانات در سخنرانی تلویزیونی به مناسبت عید مبعث، ۱۳۹۹/۱۲/۲۱. www.farsi.khamenei.ir
۸. —، پیام نوروزی به مناسبت آغاز سال ۱۳۹۸. www.farsi.khamenei.ir
۹. —، بیانات در دیدار مداحان اهل بیت علیهم السلام، ۱۳۹۷/۱۲/۰۷. www.farsi.khamenei.ir
۱۰. —، بیانات در دیدار نوجوانان و جوانان شرکت کننده در کاروان های راهیان نور، ۱۳۹۶/۱۲/۱۹. www.farsi.khamenei.ir
۱۱. —، بیانات در مراسم نوزدهمین سالگرد رحلت امام خمینی، ۱۳۸۷/۰۳/۱۴. www.farsi.khamenei.ir
۱۲. —، بیانات در دیدار نخبگان علمی جوان، ۱۳۹۵/۰۷/۲۸. www.farsi.khamenei.ir
۱۳. —، بیانات در دانشگاه فرهنگیان، ۱۳۹۷/۰۲/۱۹. www.farsi.khamenei.ir
۱۴. —، بیانات در دیدار کارگزاران نظام، ۱۳۹۱/۰۵/۰۳. www.farsi.khamenei.ir
۱۵. —، بیانات در دیدار جمعی از زنان، ۱۳۷۶/۰۷/۳۰. www.farsi.khamenei.ir
۱۶. —، بیانات در دیدار نخبگان جوان، ۱۳۸۹/۰۷/۱۴.
۱۷. —، بیانات در اجلاس بین المللی بیداری اسلامی، ۱۳۹۰/۰۶/۲۶. www.farsi.khamenei.ir
۱۸. —، بیانات در دیدار مردم شاهرود، ۱۳۸۵/۰۸/۲۰. www.farsi.khamenei.ir

۱۹. ویکی پدیا فارسی، گام دوم انقلاب.